

40. ROCZNICA POWSTANIA W „FAŁATÓWCE” W BYSTREJ MUZEUM BIOGRAFICZNO-ARTYSTYCZNEGO JULIANA FAŁATA (1973-2013)

Po śmierci Juliana Fałata w 1929 roku, na podstawie dekretu przyznania spadku z dnia 6 listopada 1930 r., właścicielami nieruchomości zostały dzieci artysty: Helena Niemczewska (od 1924 r. mieszkała w Warszawie) i Kazimierz Fałat, który zajmował się willą. Wynajmował pokoje letnikom, a w pracowni ojca urządził kasyno. Odbywały się w nim spotkania Towarzystwa Przyjaciół Bystrej Śląskiej, którego członkiem był Kazimierz Fałat. Modrzewiowa pracownia spłonęła w 1935 r. i do tej pory nie została odbudowana. Kazimierz Fałat mieszkał w Bystrej tylko do 1943 r., gdyż został zaliczony do osób „pochodzenia śląskiego” i wcielony do wojska niemieckiego. We Włoszech dostał się do amerykańskiej niewoli. Pełnił potem służbę w II Korpusie Polskich Sił Zbrojnych do grudnia 1946 roku. Po wojnie zamieszkał na stałe w Anglii, gdzie zmarł w 1981 r. Miał dwóch synów i córkę. Wpisem do hipoteki z dnia 20 lutego, część działki z willą należącą do Kazimierza została przejęta przez Skarb Państwa, jednak jako mienie poniemieckie. Córka artysty zmarła tragicznie w 1931 r., pozostawiła małoletnie dzieci: Lucję Marię i Mariana Lucjana Niemczewskich, którzy na podstawie spadku z 24 stycznia 1933 r. po połowie odziedziczyli część matki. W wyniku ostatniej umowy działkowej z 9 sierpnia 1937 r. Kazimierz otrzymał 34 a 92 m, dzieci 1 ha 38 a 07 m. W 1953 r. część przypadającą dzieciom Heleny wraz z fundamentami pracowni Niemczewscy sprzedali Leokadii Jazowy, później nabyli ją Helena i Bolesław Butorowie, zaś w 1970 r. Antoni Hajek. W 1972 r. parcelę o powierzchni 0,5 ha, stanowiącą integralną część „Fałatówki” wraz z fundamentami pracowni, wykupiły władze powiatowe.

Po wojnie kierownik Referatu Kultury i Sztuki Starostwa Powiatowego w Bielsku Stanisław Oczko zwrócił się do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa w Bielsku o opuszczenie willi artysty i przekazanie jej na rzecz Związku Polskich Artystów Plastyków. W dniu 19 września 1945 r. została spisana umowa między przedstawicielami Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Urzędu Gminnego w Bystrej Śląskiej, w której obie strony stwierdzają, że „Fałatówka” jest obiektem kultury polskiej i podlega resortowi Kultury i Sztuki. Z uwagi na zubożenie dorobku artysty postanowiono dopiero w późniejszym czasie w willi utworzyć muzeum Juliana Fałata. Willę przekazano w użytkowanie Zawodowemu Związkowi Artystów Plastyków w Katowicach.

Z uwagi na brak lokalu do utworzenia w Bystrej ochronki dla dzieci postanowiono na cztery lata przeznaczyć na jej działalność parter Fałatówki. Gmina w Bystrej Śl., w zamian za odstąpienie parteru willi „Fałatówka”, przekazała Związkowi Zawodowemu Artystów Plastyków w Katowicach dom po Niemcu Józefie Wałędze w Bystrej Śl. na dom wypoczynkowy dla jego członków. Administratorem willi Fałata do 1949 r. został katowicki ZZAP.

Później, uchwałą plenum Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Bystrej, potwierdzoną 2 grudnia 1949 r. przez Wojewódzki Wydział Kultury i Sztuki w Katowicach oraz Referat Kultury Powiatowej Rady Narodowej w Bielsku, przeznaczono „Fałatówkę” na lokale mieszkalne. Mimo tego nadal podejmowano działania w celu utworzenia muzeum. W latach sześćdziesiątych „Fałatówka” popadała w ruinę. Ówczesny kierownik Muzeum w Bielsku-Białej Stanisław Oczko i powstałe w Bystrej Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Juliana Fałata starali się o utworzenie placówki muzealnej.

Długoletnie zabiegi doprowadziły do przekazania „Fałatówki” bielskiemu Muzeum przez Gromadzką Radę Narodową w Bystrej 17 października 1968 r. Ostatecznie wszystkich lokatorów wykwaterowano w 1971 r. Po dwóch latach, kiedy ukończono prace remontowe i adaptacyjne, w 120. rocznicę urodzin malarza, w dniu 5 sierpnia 1973 r., nastąpiło uroczyste otwarcie biograficzno-artystycznego Muzeum Juliana Fałata, pierwszego oddziału Państwowego Muzeum w Bielsku-Białej.

J.K.

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ BYSTREJ
KRĄG STARSZYNY HARCERSKIEJ z MIESZNEJ
zapraszają na spotkanie i ognisko
z okazji 69 rocznicy POWSTANIA WARSZAWSKIEGO
przy Obelisku Harcerskim w Bystrej Górnej
(około 1 km za Dw. Magnus)
w dniu 1 sierpnia 2013 r. o godz. 17.00